

Observatoriul este de două ori în săptămână, Miercuri și Sâmbătă.

Pretul

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în întrulul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul V.

Ori-ce inserate,

se plătesc pe serie sau linia, cu litere merute garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la a două și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prenumeratiunile se pot face în modulu celui mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptul la Redacțiunea Diariului

„Observatoriul“ în Sibiu.

Nr. 100.

Sibiu, Sâmbătă 18/30 Decembrie.

1882.

Abonamentu nou

la

„Observatoriulu“

pe semestrulu 1-lea din anulu alu VI-lea, carele se incepe din 1/13 Ianuaru 1883 și este regulatu de două-ori pe săptămână, în unele cazuri și cu suplamente.

Pretulu este însemnatu de ssupra și alăurea cu titlulu, adeca în întrulul monarhiei pe 6 luni 4 fl. v. a., pe 12 luni 8 fl. v. a. În afara de monarhia 11 franci pe 6 luni, 22 franci pe 12 luni.

Espeditiunea prin poșta e cu atât mai regulată, cu cât liniile poștelor se înmulțesc pe fiecare an în toate regiunile și direcțiunile, spre mare comoditate a publiculu.

Ori-ce reclamațiune se se face celui multu în optu zile, spre a se împlini în regula.

Fiindu-că nu ne convine a tipări prea multe exemplarie de prisos, am regulatu totuși editiunea asia, că până la 3/15 Februaru se potemu sieri cu totu Nrii încependu dela 1 cu atât mai virtosu acum, în această epocă agitată foarte, atât în țera la noi, cât și în afara.

Celui mai ușor modu a prenumera este prin mandate (asemnatiuni, (blanquette) poștali. Dara adresele se fia scrise exactu pe cuponulu blanquettei în dosu. A se adresa de a dreptul către redacțiune: Sibiu, în Transilvani'a Piatu mica 27.

Gargauni nationali.

Totu lectorii nostri știu prea bine ce sunt gargaunii și că pe omeni cari suferă de acea bôla psihică, necum noi, dara nici chiaru cei mai renumiti medici psihiatru nu'i prea potu vindecă. Ei, bine, pe aristocrații dela „P. Naplô“ i'a batutu Ddieu că se suferă greu de acelu morbu uritu. Intre alti gargauni din câți le turbura creerii sunt și doi relativi la romani și anume 1) că memorialulu celor 153 delegati este compus și trimis loru dela București, era la București a venit gat'ă încalțiatu îmbracatu dela — St. Petersburg, dara că și în Vien'a știu de elu; 2) Poporul românesc întregu din Ungari'a și Transilvani'a nu voiesce se scia nimicu pe lume despre memorialulu din Sibiu, sau precum se facu a crede nemesii, venit dela St. Petersburg, Vien'a-București la Sibiu. Si de unde se scie această? Totu „P. Naplô“ ni-o spune: dela adunarea solgabiraesca din Maramurasiu. Adeca funcționarii romani din acelu comitat sunt dupa „P. N.“ reprezentatii legali ai întregii națiuni romanesci.

Deunadi mai reflectaseram la misieli de acestea, pe care de atunci le reproduse și „Sieb. d. Tageblatt“ din 27 Dec. însoțite de observari sarcastice. Intr'aceea din comitatulu Satmaru ne-a venit și o declarațiune categorică, subscrisa de câțiva barbati de ânima, fruntasi, elit'a locuitorilor romani din acelu municipiu, cari pe langa ce condamna în termini asprii procedur'a necalificabila a funcționarilor municipali din comitatulu Marmatiei și protesta în contra votului loru, declara totuodată sus și tare că:

„Principiele desvoltate în acestu memorialu cu franchetia le dechiarăm fără rezerva de ale nôstre proprii.“

„Prin urmare toate încercările îndreptate spre slăbirea adevărului portatu în coprinsulu acestui operatu, le desavamu că perfide și nenaturale.“

„Afirmatiunile colportate de inimizii causei nôstre, că acestu memorialu nu ar fi eflusulu dorințel, și nu ar fi vointi'a întregului popor românesc din Transilvani'a și Ungari'a, le dechiarăm de reutatiose și absurde“ etc. etc.

Acestu răspunsu adresatu diarielor unguresci, pórta dat'a din 20 Novembre 1882.

Voiesce „Pesti Naplô“ încă o sută alte totu în sensulu și spiritulu acestui documentu? Se aiba patientia, până candu vomu fi în pozițiune de a le publica dintrudată pe toate într-o colecțiune facută înadinsu, și anume după-ce se va încheia seri'a loru. Mai departe, convingere ulterioară despre adevăratele sentimente atâtu nationali romanesci, cât și patriotice într-o întelesulu sublime alu cuventului isi va castigă dela o adunare generală, sau și până la convocarea aceleia, dela comitetele electorali din toate municipiele.*)

Cestiunea Ciangailor cestiune politica de prim'a ordine.

(Urmare și fine din Nr. 97, 98, 99.)

La pag. 68 deputatul Mich. László numesc și pe austriaci tirani, despoti și hoheri (hingheri, gâdi, calai), adaoge înse, că aceia totu n'au fostu între anii 1850—60 hoheri atâtu de cumpliti, precum sunt popii italieni și boierii din Romani'a, cari dictedia pedepse în bani asupra celor ce cutedia a'si vorbi limb'a maternă, de totu cuventulu câte unu douedeceri (zwanziger).

Pag. 69. În tota Moldov'a numai ciangaii se pricepu la agricultura, romani nu știu lucră pamentulu.

În biseric'a ungeresca dela Jasi fusese unu archivu plinu de documente magiare, pe care înse popii italieni le-au confiscatu și le-au arsu dicendu că sunt heretice. În acelu archivu s'au aflatu și documentele din care se probă, că Jasii au fostu fundati de către poporul Jasilor. (Candu? Ce mai fabula).

Pag. 70—1. În a. 1830 candu cu recrutarea prin muscali, ciangaii din câteva sate n'au voitu se'si dea feciorii, dicendu, că ei se voru supune numai la „imperatul nemtescu și la craiulu ungerescu“, dara generalulu Bidigof i'au atacatu în Aprile cu muscalii sei, au ucisu din ei 12 și au ranitu 32, era după altii 96 morti și 72 raniti; au caditu și dintre muscali 6 morti și 20 raniti. (În care cronica moldovana stau acestea?)

Totu acilea popii italieni batu, inchidu și torturedia pe ciangai și le facu judecata, fără a le mai pasă nici de justiti'a tierel. Cu putere dracésca (ördögi hatalom) au începutu se valachisedie, dara nici-odată mai infricosiatu că sub episcopii italieni Magni și Sardi. La Husi, Calugara, Sabaoani s. a. popii italieni au juratu că nu voru cunună pe ciangai, până ce nu voru invetiă catechismulu românesc.

Pag. 72. Aici se descriu vaieturile celor doi unguri popa Gegő și Jerney fostu membru alu academiei, cari visitasera pe ciangai, era despre susu numiti doi episcopi dice, că numele loru este scrisu cu sange în istoria.

Pag. 73—4. Prefectulu dela Bacău și boierii au opritu pe Jerney că se nu faca sapatu în Moldov'a și se nu caute monumente unguresci și că s'au uitatu cu ochi rei la densulu.**)

Totu aci se dice, că popii italieni au omoritu hotiesce pe trei popi unguresci Andreiu Patay, Carolu Péterfy și Georgie Szegedy pe la a. 1743. S'a temutu și Jerney de asasinatu, mai virtosu după-ce și „Albin'a romanésca“ din Jasi a scrisu asupra lui numindu'lu în batjocura Moise alu ciangailor, de aceea a fugitu din Moldov'a.

În fine M. László ajunge la persón'a lui G. Baritiu, pe care'lu acusa, că de si'i promisese lui

*) Acelea comitete, cu fostii delegati în frunte ar putea se se declare și mai curendu prin diarie.

**) Audi pretensiune impertinentă! Cautati în tota Europ'a omeni nebuni și miserabili, cari se ve suferă a le sapă și aduce în disordine fenatiile, araturile și gradinele, anume în capu de véra, candu o multime de fructe nici nu sunt strinse de pe câmpu. Si apoi toate acestea se le strici fără nici-o desdaunare? Voi permiteti asia ceva pe locurile vóstre?

Jerney că'i va publică în Gazet'a sa unu articulu în caus'a ciangailor dela Calugara spoliati de mosiile loru, totuși nu si-a ținutu parol'a, pentru care Jerney i'a și ținutu o lectiune aspra.

Secatura de omu fanaticu. Nu a fostu asia, ci Jerney trecendu prin Brasiovu la Moldov'a, facuse cunoscintiă cu Baritiu, era după câteva săptămâni la întorcere în patri'a sa petrecu 2—3 zile érași în Brasiovu și atunci pretinse că Baritiu se'i publice o innectiva în contra boierilor și a guvernului din Moldov'a, la care i se respuse: „Dta scii bine, că avem censura, și anume eu stau aici sub doi censori, alu treilea ilu amu la Clusiu, alu patruea la Cancelari'a curției în Vien'a. În Brasiovu presiedentele colegiului de trei censori este magiaru, adeca abatele Ant. Kovács, era ordinaru alu meu este sasulu Jos. Trausch directorulu politiei. Fă bine cerca dni'ata în persóna, anume la abatele, că se'ti puna Admittitur pe articulu.“ Jerney n'a voitu se mérga la censori; era după aceea atâtu lui Baritiu cât și redactorulu germanu li s'a spusu în tonu forte apasatu, „că se nu cutedie a turbura relatiunile de buna vecinatate nici cu principatele nici cu Russi'a.“*) Acesta este adevéru.

Pag. 78—9 lovesce din nou în guvernulu Romanici, lauda totuodată resistenti'a ciangailor cu o desvôlta în contra scôlelor romanesci.

Pag. 80—1 injura pe dnulu Ioanu Brateanu din cauza că dni'a sa în Aprile 1868 însoțindu pe Carolu I că ministru, în comun'a Faraoani ar fi înfruntatu aspru pe parochulu magiaru de acolo, numai pentru-că a cerutu subvențiune pentru scôla din locu că scôla ungeresca; de aci apoi obrazniculu deputatu descrie pe dn. Brateanu asia, precum nu'lu cunosce nimeni pe lume, adeca nespusu de brutalu și badaranu și care intimpina pe magiari cu ura forte ofensiva (Bratiano mindenütt a leg brutalisabb gorombaságokkal és sértő gyűlölettel illette a magyarságot). După aceea Brateanu a trimis o trupa întreaga de soldati pe satulu Faraoani, că se caute arme la omeni, au și cautatu pe la toate casele, dara n'au aflatu. Acestea și alte fantasii László le-au aflatu dela pop'a ungerescu din Faraoani; între altele înse ei au uitatu, că arme de ale revolutionarilor emigranti Kossuthiani aduse în țera pe la Galati și Braila s'au cautatu și confiscatu cu ani mai înainte sub domni'a lui Alexandru Ioanu I, candu fratii Brateanu necum se fia fostu ministrii, dara se aflau în opozițiune permanentă cu guvernulu. Dara cu unu anachronismu sau cu altu neadeveru mai multu sau mai puțin, pe M. László și pe patronii sei de asia ceva nu'i dore capulu.

Încheiașu analis'a acestui pamphletu cu atâta. Nu facuram această onóre lui Mich. László, câtu mai virtosu patroniloru lui, cari au luat informațiunile lui de bani bunu, fara că se'si tina de datori'a loru leala a trage mai ântai prin consulatele austro-unguresci sau prin alte organe ale statului și ale bisericeii catolice informațiuni câtu mai exacte și demne de credință, anume despre locuitorii indigeni sau straini de religiunea rom.-catolică din Romani'a și în specie despre ciangai; preste aceastăa nici ministrii unguresci nici oratorii din diet'a ungeresca n'au observatu, că toate persecutiunile, totu urgi'a căta dice László că ar fi caditu asupra limbei magiare în Moldov'a, se afla în realitate aruncate asupra limbei romanesci, asupra scôlelor romanesci, asupra bisericelor romanesci, asupra porturilor și datinelor romanesci, atât și indicitu mai multu; prin urmare că aci urmădia că se ne tragemu bilantiu unii cu altii și se chia-

*) Cuventele oficiali: „Unterstehen Sie sich nicht die nachbar-freundlichen Beziehungen der kais. königl. Regierung weder mit den walachischen Fürstenthümern noch mit der kaiserlich russischen Regierung durch Ihre Zeitungschreiberei im geringsten zu stören.“ — Asia érá pe la 1845 până în 1849.

mamu de judecatori între noi pe Europ'a luminata, la care face apellu si Lászlo pe pagin'a 81.

Toema pentru acésta subscriemu si noi apostrofele din urma ale lui Lászlo, schimbându numai numele asia, că ori-unde scrie densulu Csango, noi trebuie se punemu Romanu, si ori-unde pune elu gubernu romanescu, noi suntemu datori că patrioti leali se punemu gubernu ungurescu. Că-ci adeca éta ce dice deputatul Mich. Lászlo estimpu, întocma că si înainte cu optu, ani in publicatiunile sale din diariulu „Hon“:

„A esteriná pe ciangai! acésta este actiunea comuna, politica si seriósa la ei. In privinti'a ciangailoru faća cu legile romanesci nu remane altu-ceva, decâtu típete de dorere in contra spoliatoriloru si impiloriloru!“

„Si tóte acestea se intempla in Europ'a, aprópe de imperati'a unguresca, la vederea natiunei magiare cá mama. Astadi, candu conceptiunea ideei si propagarea ei nu o póte impedecá nici-o putere, astadi se afla tíera in Europ'a civilizata, care fereca consciinti'a in lantiuri, limb'a cetatieniloru sei o incuie, si pretinde, cá omulu se'si nege batai'a áńimeii, cugetele sufletului, si cá se suferu a fi aruncatu incóce si incolo prin despotismu.“

„A pretinde, cá ciangaulu se'si renege aceea ce este in elu sufletu, áńima si sange: dulcele magiarismu, essenti'a nationala, consciinti'a de sine.“

„O procedura cá acésta se pare a fi cu totul preste potintia, pentru-cá aceea ataca vetrele familiiloru, pacea, onórea si consciinti'a.“

„Si acésta imposibilitate este totusi realitate, de si ea destépta horórea (gróz'a) cea mai mare in ori-ce omu cu mintea sanetósa.“

„Se nu vorbéscu nimeni despre drepturi omenesci, de humanitate, candu vedemu, cum unu statu smulge pe prunci dela peptulu mameloru, pentru-cá se'i faca a blastemá acele áńimi care 'iau nascutu. A cresce, a simtí, a scí, cá tat'a, cá mam'a, cari ne detera sufletulu, sangele loru, pentru noi sunt straini, pentru-cá nu le intielegemu limb'a: acesta este asasinatu (omoru) nationale si moralu.“

Destulu. Veniti barbati de statu ai Europei, veniti publicisti din tóte tierile civilizate, veniti toti istoricii, etnografii, moralistii natiuniloru aici in Transilvani'a si dincolo in Ungari'a dela M.-Sigetu pâna la Orsióv'a, de acolo pâna la Clusiu-Desiu, Fagarasiu, cercetati din comuna in comuna, citindu totuodata si legile respective, si ordonantie, si statute de a le concetatieniloru infintiate cu scopulu manifestu de a desfintia limbi si nationalitati, de a scóte din ele, de a smulge prunci dela sinulu mameloru spre a'i infunda in asile de magiarisare (Kreppen, Kindergärten etc.), si in fine convingeti-ve odata de adeveru, pentru-cá in ori-ce casu si între ori-ce impregiurari se judecati dreptu si fara partinire. Ve rogamu totuodata, cá se treceti apoi cu studiele dvóstra si in Moldov'a.

In cătu pentru guberniulu Romaniei, credemu că l'amu ofensa, daca iamu mai dice odata, cá manoper'a inscenata cu ciangai suna in lini'a prima la adres'a Bucuresci, si cá scopulu mai de aprópe este, a'i íega ochii cá se nu védia si a'i astupa gur'a cu pumnu de ciangau, cá nu cumva se o deschida vreodata in caus'a romaniloru de din-cóce de munti.*)

*) Sunt unii lectori de ai nostrii, carii nu potu crede, cá citatele nóstre din desu numitulu pamfletu aru suna atátu de mojícesce in limb'a originala, precum suna in traductiune. Pe acestia ii rogamu, cá daca cunoscu limb'a magiara, se ia amana originalulu, cá se se convinga, cá blasfemiile si infamiile in aceea suna si mai mojícesce; éra in cătu pentru citatele din urma, le alaturamu chiaru acelea dupa originalu:

Pusztitani a csángókat! ez a közös, komoly politikai sport náluk. A csángókra nézve az oláh törvényekkel szemben nem marad egyéb hátra, mint a jankiáltás fosztogatói és elnyomói ellen!

S mindez Európában történik, közel a magyar birodalomhoz: a magyar anyanemzet láttára. Ma, midőn az eszme fogantatását és terjedését semmiféle hatalom meg nem akadályozhatja, ma találkozik ország a művelt Európában, mely a lelkiismeretet békóba veri, polgárának nyelvét zár alá veti, s követeli, hogy az ember tagadja meg a sziv dobogását, a lélek gondolkozását, s engedje magát az önkény által ide s tova hanyatni.

Mily arczul csapása minden emberi jognak azt kívánni, hogy a csángó tagadja meg azt, a mi benne lélek, sziv és vér; édes magyarságát, nemzeti lényét, öntudatát.

Ily eljárás majdnem lehetetlennek tűnik föl, mert ez megtámadja a családok tűzhelyét, a békét, a beszélgetést és lelkiismeretet!

Se lehetlenség mégis valóság, bárha a legnagyobb iszonyatot kelti is minden, csak kissé józan gondolkozású emberben.

Ne beszéljen senki emberi jogokról, ne a humanizmusról, midőn látjuk, hogy egy állam mint szakítja

Dara noi nici nu ceremu asia ceva de'a gubernulu romanescu; astupe'si elu si urechile, cá nici se védia nici se audia cele ce se intempla cu romanii din Ungari'a si Transilvani'a. Mai repetimu din partea nóstra: pentru noi acesti 2—3 milióne de suflete se nu'si turbure bun'a vecinatate, se nu se strice cu amicii de alaltaeri, se nu'si compromitta intru nimicu interesele cele in adeveru mari ale statului Romaniei, se le faca pe voia in caus'a ciangailoru, se'i lase a emigra in Ungari'a, pâna a nu fi luati prin o invasiune teribila cu arme de honvedi, se trimita la urm'a loru preste fruntarie inca si pe acelea câteva mii de secui si secuience, care se sustinu in servitie diverse pe la familii in capitala si in cele mai multe orasie; dara se nu primésca in schimbu nici-unu sufletu de romanu de pe aici, precum s'a disu deunadi in diet'a Ungariei; acésta batjocura se nu ni-o faca, pentru-cá nu o meritamu. Atáta ceremu dela gubernulu Romaniei si nimicu mai multu.

Libertatea lui M. Lászlo ilustrata cu exemple noue.

S'au inchisu si pâna acuma câteva scóle confessionali romanesci de cătra auctoritatile politice, unele cu totu dreptulu, pentru-cá nu faceau cătu o zala ruginita; deci in casuri de acelea n'amu disu nimicu, nu amu reclamatu. Au inceputu inse a inchide si scóle bune, facute cu bani romanesci, numai pentru-cá sunt confessionali si stau sub administratiunea auctoritatiloru bisericesci. In celu mai mare periculu se afla scólele romanesci situate in comune locuite amestecat, de romani si magiari, mai alesu daca acestia sunt in minoritate, apoi si in comune curate, dara mai avute. La locuri de acestea se comanda, cá scólele confessionali se se prefaca in scóle comunali supuse la auctoritatile politice, unde apoi se punu dascalii unguri si se introduce limb'a magiara cá limba de prelegeri. La alte locuri se facu scóle cu spesele statului numai pentru căte 10—20 de baiati magiari, apoi scól'a confessionala romanésca se inchide si se comanda, cá 60—70—100 de baiati romani se fia dusi la scól'a unguresca; éra daca parochii nu se supunu, subprefectii ii condamna la glóbe in bani si la inchisóre.

Din acésta procedura cunoscuta publicului fórte bine de înainte cu 6—7 ani din casulu celu scandalosu dela Rodna din districtulu Bistritiei, avemu doue exemple multu mai própsete chiaru din lun'a acésta, adeca pe celu din comun'a Valdorfu in comitatulu Ternavei-mari (Segisiór'a) cu 110 familii, între care numai 30 sunt magiare. Acolo s'au facutu scóla de statu pentru 18 baiati magiari, dara apoi au inchisu scól'a romanésca, éra pe preotulu gr. or. ortodoxu Popovicu si pe invetiatoriulu Negusiu ii condamnara la căte 50 fl. glóba (amenda) in bani si 10 dile inchisóre; preste acésta derogatori'a bisericesca se aiba a mai platí 300 florini totu amenda, din cauza cá nu a voitu se'si inchida scól'a, a mai venitu si executorulu, cá se scótia dela scól'a inchisa 30 fl. v. a. pentru fondulu de pensiune alu invetiatoriloru. Se scie inse bine, cá scól'a romanésca gr. orient. existe in comun'a Valdorf dela an. 1842 asia, in cătu locuitorii sei romani in parte mare sciu cití, sunt si destepti si laboriosi.

Altu exemplu de libertate de alu Lászlo et Comp. ilu avemu din comun'a gr. or. Alma, nu departe de cetatea Medeasiu. Acolo scól'a rom. gr. orient. existe din an. 1861; dupa-ce inse pe poporeni de atunci 'iau pusu pecatele loru cá se primésca dela proprietariulu magiaru usile si ferestrele scólei cá daru, acum auctoritatea politica dice, cá scól'a nu este confessionala, nu e a bisericeii, nu e romanésca, ci este a comunei politice, prin urmare unguresca; deci subprefectulu dete ordinu, cá primariulu se scótia afara pe docentele denumitu de consistoriulu din Sibiu si scól'a se o ia comun'a politica in posesiune.

Intru amaratiunea sufletelorú nóstre dándu preste casuri de acestea, ne consolamu cu impregiurarea, cá acestea se citescu negru pe albu, multu mai pe largu decâtu le potemu reproduce noi, in organulu archidiecesei, in „Telegrafulu romanu“, de unde a trecut si in „Siebenb. d. Tageblatt“ din 28 Decembre.

Vedi asia, in casuri de acestea se védia lumea si tíer'a, ce mai platesce in statulu Ungariei au el a gyermeket az anya kebléről, hogy vele megátkoztassa azt a szívet, a mely szülte.

Felnőni, érezni, tudni, hogy az apa, az anya, ki nekünk saját lelkét, véréát adta — reánk nézve idegen, mert nyelvét nem értjük: ez erkölesi, ez nemzeti gyilkosság!

tonomi'a bisericesca garantata prin lege dietala in an. 1868, alaturea cu trasnitele de subventiuni votate pe fiacare anu de cătra dieta.

Cautati bine domni membrii ai consistorieloru, cá aveti se remaneti fara scóle confessionali, éra in vreo 50 de ani si fara parochii, éra dvóstra protopopii veti patí si mai reu, veti amblá inchisi; in fine preotii voru ajunge érasii cá se ernedie canii — ai cui canii? astadata ai jidoviloru magiarisati. Hei domniloru, cu cersitorii de acestea nu se sustine nici biserica, nici natiune, nici respectu in ochii lumei civilizate. De ce tréba ve mai sunt consistorie, sínóde, congrese, pressa?

Serbatórea austriaca de 600 de ani.

Acea aniversaria de 600 de ani s'a serbatu in 27 Dec. an. cur. la Vien'a si in alte parti ale tieriloru austriace cu mare solemnitate, si Maiest. Sa primí in acea di mai multe deputatiuni stralucite, ai caroru membrii apoi au si fostu invitati la més'a imperatésca. Temeiulu istoricu alu acelei serbatori este urmatoriulu:

Comitele Rudolfu de Habsburg si Alsati'a, omu renumitu in arme si in afaceri civili, totuodata si religiosu, fusese alesu in 29 Sept. 1273 de rege alu Germaniei si imperatu alu Romaniloru cu maioritate de voturi, éra pap'a Romei l'a binecumentatu. Ducele Henricu de Bavari'a si Otocar regele Bohemiei, Moraviei si Austriei n'au voitu se'lu recunósca; de aci s'a escatu resboiu. Rudolfu 'ia invinsu pe ambii in Nov. 1276, éra in alu doilea resboiu din 1278 insusi Otocar cadíu in batalia. Rudolfu cá imperatu si invingatoriu restitui lui Venceslau fiulu lui Otocar regatulu Boemiei si Moravi'a, éra Austri'a, Stiri'a, Carinthi'a si ducatulú Vendiloru (Venden, Vindisch, poporu slavu) le tínu pentru sine, pe care apoi in 27 Dec. 1282 le dete filoru sei Albert si Rudolfu cu invoierea principiloru germani alegatori. Cu acestu actu imper. Rudolfu I a pusu fundamentu dinastiei sale familiare pe sute de ani înainte, ascurandu descenditorulu din cópsele sale dreptulu de suveranitate hereditaria, pe care la tronulu imperatescu ar fi fostu neasemenatu mai greu a'lu ascurá, din cauza cá acela se dedea prin alegere.

Dela acea donatiune si investitiune se implinira in 27 Dec. a. c. 600 de ani. In acestu lungu periodu cas'a Habsburg a trecut prin evenimente si chiaru catastrofe nenumerate, dara susu numitele tieri nu numai au remasu in tóte timpurile supuse nedespartite de acésta dinastia ilustra, dara 'iau si ajutatú óresicum cá dintr'unu centru, cá in cursulu vécuriloru se'si intinda neinctetu domni'a sa si glori'a sa intru atáta, in cătu pe candu o ramura a familiei domni'a in Spani'a si in Americ'a, se potea dice cu totu dreptulu, cum se dice astadi despre Britani'a mare, cá in imperiulu dinastiei Habsburg sórele nu apune nici-odata.

Acésta este caus'a iubileului din 27 Decembre. Press'a magiara esplica, comentédia, sucesce si invertite in multe moduri acea serbatóre, in cătu mai pe urma ti se pare cá ungureni nu o prea vediu cu ochii buni, si cá in mani'a germaniloru se lauda cu aniversari'a de o mie de ani a regatulu Ungariei, care se dice cá se va serbá preste vreo 20 de ani, sau póte si mai tardiu, cá-ci istoricii loru inca nu s'au invoitu.

Documente la istori'a eclesiastica moderna.*)

Ori-care romanu adeveratu trebuie se se bucure de căte-ori vede, cá in cele doue biserici de care se tíne poporul nostru, víeti'a religiósá ia unu aventu nou si sentimentulu religiosu prinde radecini; cá-ci Dóme, multe mii de ani voru mai trece, pâna candu omenimea intréga se va vedea filosófa si pâna candu ea va ajunge la perfectiune cu ajutoriulu sistemelorú filosofice. Erá timpulu supremu, dara bine cá l'amu ajunsu, intru care si ómenii mireni trecuti prin sciintie, éra nu numai clericii de profesiune se interesséda de mersulu lucrurilor in bisericile de care se tínu ei. Aici, din-cóce de munti se detera si in anii din urma, dara anume in acea ce trece, vreo dóne probe stralucite intru intielesulu acesta. Dincolo de munti ti se pare cá o filosofia desiuchiata ar stá se alterdie multu simtiulu religiosu; dara barbati'a cătorva archierei si exemplulu rapitoriu alu regelui si alu reginei pusera curentulu unu obstacolu minunatu, la care se mai adaosera ale altoru barbati de statu si familii crescute de modellu.

*) Óre nu si la istori'a nationala? Isi permite a Corectorulu.

In acelasiu timpu se incinse si o lupta totu asia de dorita pentru autonomi'a bisericiloru romanesci, la care in Romani'a dete ocaziune ataculu nou venitu dela patriarchi'a de Constantinopole, respinsu de càtra s-tulu sinodu cu energia, precum se va vedea din actulu prea demnu de a fi trecut in istori'a eclesiastica, inca si in cea politica; era dincóce la ortodoxi nouele incercari de a supune mitropoli'a din Transilvani'a cu tota provinci'a sa la patriarchi'a serbésca de Carlovitiu; in fine la greco-catolici incercarile cerbicoase si chiaru desperate de a le nimici ori-ce umbra de autonomia si a'i supune definitivu la domni'a strinsu absolutistica nu a patriarchului Romei, care a recunoscutu si sanctionatu acea autonomia prin acte solemne, ci puru si simplu la despotismulu mitropolitiloru si alu primatului bisericeii r.-catolice magiare, cu scopuri ascunse politice si nationali. Asia dara candu vorbimu de afaceri bisericesci, avemu a face chiaru fara voi'a nótra, colo cu grecii si inca greci fanarioti doritori de domnia si de pungi gróse romanesci, dincóce cu serbii, cari inca dorescu se mai adauge la miliónele loru de averi bisericesci, in fine si mai din cóce cu magiarii, cari nu voru nimicu alta, decât magiarisarea definitiva a tuturor altariloru romanesci, mai alesu daca acea problema ar costá numai câte 24 mii florini subventiune anuala, càta se platiá regulatu eppului Toth dela Eperjes cá se póta magiarisá pe rutenii diecesei sale.

Deci precum publiculu a cititu cu multu interesu memorialulu crestiniloru greco-catolici din dieces'a Gherlei, precum si scirile despre lucrările unoru sínóde bisericesci, intocma credemu cá voru primá si reproducerea urmatóriiloru documente bisericesci, caroru le detera locu si unele foi mari politice din Romani'a.

Sinodulu romanu si patriarchia din Constantinopole.

Siedinti'a sinodului din 23 Novembre 1882.

Siedinti'a se deschide la órele 2¹/₂ p. m. sub-presiedinti'a i. p. s. mitropolitu primatu, fiindu faciá si d. ministru alu cultelor si instructiunii publice.

Se face apelulu nominalu, la care respundu presentii 14, fiindu 2 bolnavi.

Se da citire prescriptului-verbalu alu siedintiei dela 22 curentu, si se aproba.

Apoi se da citire raportului comisiunii insarcinata cu studiarea epistolei inaltei sale sanctitati patriarchulu din Constantinopole, cu data dela 10 Iuliu 1882, sf. sinodu ascultându raportulu comisiunii asupra mentionatei epistole*) decide:

1. Sf. sinodu aproba cele expuse in raportulu comisiunii despre autocefalia bisericeii romane, despre relatiunile intereclesiastice ale bisericeii romane cu patriarchia din Constantinopole, precum si despre actulu santirei sf. miru; 2. raportulu comisiunii i se va da form'a de actu sinodalu si investindu-se cu sub-scrierea tuturor membriloru santului sinodu cu sigilulu sinodului, se va pastra in archiv'a sf. sinodu, cá norma a bisericeii romane pentru totu-deauna in raporturile intereclesiastice cu patriarchi'a de Constantinopole; 3. inaltu prea santitulu mitropolitu primatu si presiedinte alu sf. sinodu, pe langa adress'a sa, se comunice o copie dupa acestu actu sinodalu inaltei sale santitati patriarchulu Ecumenicu.

Éta si actulu sinodalu.

Santulu sinodulu alu santei bisericeii autocefale ortodoxe romane, ascultandu epistol'a sinodala a inaltei sale santitati, domnului domnu Joakim archiepiscopulu Constantinopolei si patriarchu ecumenicu, epistola adressata prea sfintitului mitropolitu alu Ungro-Vlachiei, prea cinstitulu Exarchu alu plaiuriloru si locotiitoru alu Cesariei Capadociei, precum si tuturor respectabililoru ierachi ai paditei de Ddieu regiuni (tinutu) a Romaniei (kráti tis Rumanias), pre carii ii numesce „frati si conlurgisitori ai modestiei sale: s'a informatu de cuprinderea ei, care este cea urmatóre:

1. Inalta sa santitate, domnulu Joakimu patriarchulu ecumenicu spune, cá s'a informatu din jurnale, cá la 25 Martiu trecut, in biseric'a catedrala a mitropoliei din Bucuresci, s'a savèrsitu sfintirea santului miru, si cá prin acésta ierarchiei romani ar fi aratatu deplin'a loru nesciintia despre canonic'a supremaie (arhi) spirituala a tronului patriarchalu, apostolicu si ecumenicu, cá acésta urmare ar fi in potriva regulei urmata din vechime in acésta regiune (klimati); cá ierarchiei romani

*) Publicata si de noi in acelu din Nrii precedenti, unde patriarchulu sinodului seu infrunta pe hierarchiei Romaniei, cá-ci au consacratu mirulu si nu la cumparatu dela patriarchi'a din Constantinopole.

Red. „Obs.“

prin acésta fapta, in locu de a fi pazitori ai regulei pastrate in biserica, au oferitu unu modelu (tipon) de neorânduiala (ataxias), care prin acésta epistola isi atrage mustrearea meritata. Acésta mustrare consta din urmatórele asertiuni: a) Cà orânduiala (táxis) este din cele mai salutare, mai necesare si universale in lume, si cá fara dènsa si fara prevedere nu trebue a se conservá nimic'a in lume; cá-ci ce se face altu-felu nu este stabilu si nu are conditiunile necesare la trainicie. Citèdia cuvintele apostolului, adressate Corinteniloru, cá tóte se se faca cu buna cuviintia si dupa orânduiala. Acésta orânduiala, care trebue a se padi intru tóte, cu atata mai vèrtosu trebue a se pastra in cele spirituale. b) Ierarchiei romani, prin actulu sfintirei mirului, ar fi realizatu o neorânduiala, calcându rënduiala stabilita de unu fòrte vechiu obiceiului bisericescu. Cà ierarchiei romani, dupre cuvèntulu apostolului Petru, trebue se fia pentru turm'a loru pilda si modelu: „pastoriti turm'a lui Dumnedieu cea dintre voi, facèndu-ve pilda turmei.“ De asemenea cuvintele apostolului Pavel: „fugi de dorintiele de innovatiuni, sciindu cá ele produc certificate“. c) Altu argumentu alu mustrearii epistola flu ia din canonulu XXXIV apostolicu, care prescrie, cá „episcopii fia-carei natiuni se recunósca pe celu àntaiu intre dènsii, si se 'lu socotésca cá capu, si se nu faca nimica de prisosu fara opiniunea lui“. Cà acestu canonu ar fi avèndu acelu intielesu, cá ierarchiei romani nu trebuia se cutedie a face sfintirea mirului care ar fi unu novismu; cá-ci trebuia se conserve vechiulu obicei de a primi santulu miru dela patriarchi'a din Constantinopole, sub a careia jurisdictiune bisericesca este pusa Romani'a inca de sinodulu ecumenicu IV-lea, ce s'a adunatu in Chalcedon in anulu dela Christosu 451, si carele a decisu, cá, episcopii din diecesele Pontului, Asiei si Thraciei precum si episcopii dieceseloru acestor'a, carii se afla printre barbari, se depinda de scaunulu patriarchalu alu Constantinopolei. Intre popórele acele barbare, de prin véculu alu V-lea, la care se trimitéu episcopi missionari dela Constantinopole, si din alte eparchiei ale imperiului romanu de orientu, epistol'a sinodala a patriarchului numera si pe Romani'a nótra, si crede a intemeia pe acésta explicatie supremaie sa bisericesca.

d) Cà inaltia sa, santitate, ascultându glasulu apostolescu, carele dice: „Luati aminte de voi si de tóta turm'a, intru care Duhulu santu v'a pusu episcopi, cá se pastoriti biserica lui Dumnedieu,“ n'a trecut cu vederea a ne mostra pentru indrasnéti'a fapta a sfintirei santului miru, fapta abatuta dela orenduiala bisericesca, si totuodata exemplu reu turmei de nesupunere si neascultare.

2. Epistola patriarchala sinodala spune mai departe, cá s'ar fi respanditu pe acolo sgomotulu, cá in biserica nótra s'ar fi introdusu si alte inovatiuni, precum: stropirea si turnarea pe capu la santulu botezu, in locu de cufundare; inmortentarea bisericesca a sinucisiloru; calendarulu gregorianu; demnitati patriarchale si alte novisme, pe care le insémna numai cu dicerile: „si alte asemenea“. Dar adauge cá aceste din urma le considera cá simplu sgomotu deocamdata, si cere informatiuni lamurite despre esistenti'a unoru astufelu de inovatiuni in biserica romanésca. Epistol'a se incheie, invocandu harulu si mila lui Ddieu asupra nótra.

Epistol'a pórtá data 10 Iuliu anulu 1882, si este sub-scrisa de inalta sa santitate patriarchulu Jochimu si de 11 archierei, membrii ai sinodului patriarchalu.

(Va urmá.)

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

— Pecica romana cottlu Aradului in 25 Novembre 1881. Prea stimatè dle redactoru! In Nrii 6 si 7 din „Observatoriulu“ de estu timpu raportandu-ve despre segregarea teritoriului nostru, pre la finea acelu raportu s'au demustratu in câteva cuvinte defectele ce contine acea segregare, apoi intre altele amu disu si aceste: „E dreptu, cá unii posessori dela noi si-au lasatu pasiune vitelor; dara daca s'ar témplá cá pasiunea se se sparga, dupa cum prevestescu tóte simptomele, apoi se vedi economie!“

Prevederea de atunci, acum e in procesu, cá in câteva septemani se se prefaca in realitate. Adeca, cei care si-au lasatu pasiune au venitu la convingerea cá: „cum a fostu nu mai merge,“ cá unu jgeru pasiune nu aduce economului mai nici-unu venitu realu, pe candu altu jgeru aratu si semenatu i ofere câteva hectolitre bucate pe facare anu. Vediendu-se deci insielati in sperantiele loru, dupa esperentia de unu anu, sau cu cuvinte mai clare, tragèndu invetiatura din propri'a patita, sunt decisu se si ia facare parte din pasiune, prin urmare, se'are, deschidèndu spre acestu scopu o lista, in care se inscriu pe intrecute.

Teritoriulu nostru inainte de segregare avea urmatórea forma: a) salasiele; b) ogórale de susu;

c) ogórale de jos; d) ritulu (fenatie); e) pasiunea ce o posedeu in comunu toti proprietarii de pamentu.

Éra dupa segreg., respective in urm'a regularei are urmatórea configuratiune: 1. salasiele; 2. ogórale; 3. gradinile; 4. ritu babosiu (fenatiu); si a 5. va fi pasiunea. Éra, daca doi membri din o familie posedu pamentu scrisu pe numele loru de osebi, d ex.: tatalu cu fia-s'a socrulu si nora s'a; socrulu si ginere seu apoi acestia si au capatatu facare din susu citatele parcele ce a fostu espuse segregarei, in dóue locuri, asia, cá propietariulu casei dupa nrulu acesteia; éra celalaltu in 7—10 ba si in mai multe locuri, care dupa situatiunea si jurstarile teritoriului nostru, fara se causedie cuiva cátu de puçina dauna ar fi potutu fi in dóue locuri (I. pamentu aratoriu, II. fenatiu, cá mai apatosu) despre ce si regreta ai nostri. In desiertu in sa, dupa plóe mantaua.

Acuma se lucra, firesce camu in secretu, pentru o adou'a regulare. Nu scimu, daca s'ar mai putea intempla un'a cá asta!

Candu possessorulu a remasu fara pasiune, e necesitatatu vrendu nevrendu se introduca ceva reforme in economia sa. Unu sistemu mai rationalu, buna-minte, cá celu recomandatu de atâtea ori prin calendarulu „Amiculu poporulu“ alu dlui Visarionu Romanu, cu trifoiulu celu de véra multu promitètoriu la prasirea vitelor si la ingrasiarea pamentului, e indispensabilu pentru ori-care economu; ceea ce numai pe o posesiune comassata se póte practis'a cu facilitate. De alta parte, e dificilulu fòrte, cá se nu dicemu imposibilu, a se introduce astu-felu de sistemu economicu in o posesiune regulata impraschiata, cum e la noi, mai adaugèndu aci si departarea agriloru de comuna, fiindu acésta situata in unu unghiu alu teritoriului. De aci ese conclusiunea cá. comassarea unui teritoriu este o cestiune multu mai ponderósa de cum póte isi imaginèdia unii; pentru-cá prin acésta se dirigu si regulèdia fortiele aloru mii de familii, si care numai atunci se va resolti in modu salutaru, daca in comitetele alese spre acestu scopu, voru fi alesi barbati esperti in economia moderna, apti se studiedie economi'a altoru popóra progressiste, p-atrasi de binele comunu, precauti la erorile altora, si a le poté evit'a: éra nu cu ómeni preocupati de interesse meschine, pe care adese ori i audi dicèndu, cá asia au traitu si mosii stramosii. Ómeni de aceia n'au nici capacitate dara nici voia se judece mai multu de cátu au apucatu din betrani, bine reu, pentru ei totu una.

T. B. Orga,
plugariu.

Cacuciu, 19/12 1882.

Stimate dle Red.!

In 18/12 a. c. adeca eri in dio'a parintelui Nicolae in murgulu serei, candu am venitu eu din Reginulu-sas. acasa càtra Cacuciu, s'a vediatu unu curcubeu in trei colori, galbinu, albastru si verde, chiaru tricolorulu nationalu.*) Acestu fenomenu raru a duratu 30 minute. Firesce dupa socotèl'a mea nu se vedea a fi departe; mi se parea cá si incepe estinderea sa din padurea erariala care se afla pe hotarulu vèdului Giurgiu cu numele „Mociaru“ si se gata in vèrfulu muntelui la Deda cu numele „Scaunulu“ lui Dumnedieu; adeca dela mièdia-di spre mièdia-nopte. Ve incredintèdiu stimatè dle redactoru, cá unu asia curcubeu nici in midiulocu verei nu poti vedé. Érá fòrte maestaticu, de aceea vi'lu descriu cá o raritate intemplata pe la 18/12 1882.

Éra de alta parte Ve insciintèdiu, cá noi pe aici pàna in dio'a de astadi nu avemu érna, ci acum dupa vreo câteva ploii s'au inturnatu vreme frumósa si pe di este caldu, in cátu ómenii nostrii ambla pe afara in camasia si desculti, — ba in multe locuri ara si sémena.

In 17/12 a. c. nóptea, in orasiulu Reginulu-sasescu s'au intemplat' trei sinucideri, dintre care 2 s'au spendiuratu si unulu s'au inpuscatu; de siguru inse nu se sciá, candu eu eram in Reginu, adeca in 18/12 demanèti'a, cumcá morit'au respectivii ori ba; pentru-cá preste cei spendiurcti au nimeritu ómenii inainte de a mori, si 'iau taiatu morti de jumetate, cum stá scrisu in proverbulu nostru romanescu; éra inpuscatulu inca numai de jumetate érá mortu; se afirma inse, cá sunt asia de stricati in cátu trebue se móra — despre ce in 21/12 a. c., dupa-ce voiu merge in Reginu, despre adevèru imi voiu tiné de datorintia a Ve insciintia.

D. F.

Dn. J. Selageanu pictoru si profesoru la liceulu din Craiova ne trimite scrisórea ce urmèdia mai la vale si unu modelu de tablou reprezentandu solemnitatea desvelirei statuei lui Joanu Eliadu Radulescu, formatu 40—45 cmt. reproducu in fototipia. Pretiulu abonamentului 5 lei noi.

Stimate Domnule!

Candu s'a desveluitu statu'a nemoritului Eliadu Radulescu, care a incoronatu cu gloria literatur'a nótra, subsemnatulu, fiindu delegatu la acea solemnitate din partea profesorilorá craioveni, nu am crutiatu nici spese nici ostenele, pentru a marí si a propagá faptele romaniloru nostrii.

Am admiratu caldur'a si zelulu cu care a fostu imbraçiosata acea di solemna si am desemnatu acelu frumosu tablou. Intentiunea mea este de a reproduce o copia in fototipia, dara acésta va depinde dela caldur'a cu care publiculu va imbraçiosá si sustiné staurintiele mele.

Am onóre a ve alaturá impreuna cu acésta o lista de abonamentu.

Primiti, Domnulu meu, incredintiarea stimei mele celei mai distinse.

Selageanu.

*) Nici-decum, cá in acela pe langa galbinu si albastru este rosiiu, care este si la adevèratulu curcubeu: ruber, aureatus, viridis, caeruleus etc.

Invitare la adunarea generala.

Bradu, in 12 Decembre 1882.

Unu anu si jumetate a trecutú dejá, de candu crud'a mórte a rapitu din midiloculu nostru pe directorele acestui despartimentu alu asociatiunei transilvane, pe neobositulu protopresbiteru alu tractulu nostru Zarandu, Nicolau J. Miheltianu, si inca nici pâna in diu'a de asta-di, nu s'au alesu altu directoru in loculu densului, de si din partea subsemnatulu s'au convocatu dñii membrii ai asociatiunei din acestu despartimentu in dáu renduri, de a participá la siedintia estraordinaria, pentru efeptuind'a alegere din cestiune; si inca prima data nu multu dupa repausarea numitulu directoru, éra a dáu'ora dupa-ce si cassariulu acestui despartimentu dlu professoru gimn. Nicolau Margineanu, s'au departatu pentru totudeauna din midiloculu nostru, inse fara resultatu, cà-ci prim'a data la timpulu defiptu, s'au prezentatu numai 2 dñi membrii, éra a dáu'ora si acestor'a le au venitu mai bine la socotéla, cá se nu se presentadie. Dreptu aceea cugetandu eu, cà unii dintre dñii membrii, cari conduceau cu zelu si energia tóte afacerile intregulu fostulu nostru comitatu fericitu Zarandu, luandu in considerare prosperarea si progressarea culturai poporulu romanu din acestu tinutu in specialu, éra in generalu inaintarea si interessulu asociatiunei, cá mai competentu, isi voru luá ostenedá, mai curendu séu mai tardiu, de a convocá adunarea generala ordinaria a acestui despartimentu si a conduce afacerile ei totu cu acela-si zelu, animandu prin cuvinte si fapte si pe ceilalti dñi membrii, de a'si implini cu scumpatate datorintiele prescrie in statutulu si regularea midilóceloru spre ajungerea scopulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, si de a da sucarsulu si spriginulu loru possibulu, pentru inflorirea acestei asociatiuni, care pentru poporulu nostru romanu, este una dintre cele mai sacre si mai salutare institutiuni, amu intrelasatu convocarea adunarii.

Vediendu inse cà nici pâna in diu'a de asta-di nu s'au facutu nici-unu pasiu in acésta privintia, si fiindu si provocatu din partea unoru dñi membrii, vinu cu acésta ocaziune de nou a rogá si a invita pe toti oo. dd. membrii ai despartimentulu cerc. IX (Bradu) alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu, de a participa la siedintia adunarei generale estraordinarie, tinenda Joi in 30 Decembre 1882 st. v. la 10 óre a. m. in sal'a gimnasiulu romanu gr.-or. din Bradu.

Agendele acestei adunarei voru fi:

1. Alegerea directorulu despartimentulu, in loculu repausatulu Nicolau J. Miheltianu, fostu protopresbiteru alu tractulu Zarandu.
  2. Alegerea a doi membrii in comitetu, in loculu dloru Nicolau Margineanu si Nicolau Hentiu.
  3. Alegerea cassariulu (de cátra comitetulu constituitu) in loculu dlu Nicolau Margineanu.
  4. Alte propuneri din partea oo. dd. membrii referitóre la prosperarea si progressarea despartimentulu.
- Totudeodata 'mi permitu á aduce aminte dloru membrii ai acestui despartimentu, cà încátu nu au solvitu tacs'a anuala pe anulu espiratu, si aru fi in restantia, se binevoiesca cá ocaziunea tinerei siedintiei a o aduce, si dupa constituirea comitetulu a o preda nou algéndulu cassariu, pentru cá acesta se'o póte espeda fara amenare onoratulu comitetu centralu alu asociatiunei in Sibiu.

Petru Rimbasiu,
directore prov. si actuariu.

Soiri diverse.

— (Armonia mare intre studenti). In academi'a de drepturi dela Sibiu, cursu de patru ani, se afla studenti de tóte trei nationalitatile, romani, magiari, sasi, éra despre armonia ce domnesce intre acestia au datu mai de curendu studentii magiari proba caracteristica intru o acusa lunga publicata in „M. Polgár“ Nr. 295 din 24 Dec asupra studentiloru romani si sasi. Din totu coprinsulu acelei diatribe respira numai trufia si vanitate, poft'a de a domni si dorintia ferbinte de a delaturá limbile romana si germana chiaru si din conversatiunile private ale studentiloru, precum se si intempla la câteva gimnasie magiare. Se dice cà la academi'a de aici maiortatea este pe langa romani.

— (Asupra scólei din comun'a Spinu) 6 miluri distantia dela Blasiu, unulu din candidati a publicatu in „M. Polgár“ de joi o lunga plansóre, in care omulu catranitu, cà-ci nu a fostu elu alesu, ci altulu de invetiariu, denuntia in terminii cei mai asprii pentru abusuri pe auctoritatile scolastice si anume pe protopopu, éra cu aceea deschide auctoritatiloru civili pórtá largá de amestecu in afacerile scóleloru confessionali. Dara ce'i pasa la unulu cá acela de caracterulu scóleloru romanesci, lui ii pasa de fómee sa. Mitropoli'a nici de acolo nu erá preste lume, se fia reclamatu acolo cu martori si alte documente contra protopopulu, nu la calvinii si ariani din Clusiu. De altumentrea dn. protopopu anevoiá va potea se tréca cu vederea acusele ce i se facu, si in casuri cá acelea calea cea mai drépta si corecta este, daca calumniatulu cere investigatiune publica chiaru asupra sa.

— (Multiamita publica.) Societatea de lectura „Andreiu Siaguna“ a eleviloru institutulu teologicu-pedagogicu de aici, aduce multiamita toturoru

acelora, cari, cu ocaziunea siedintie publice, tinuta in amintirea marelui archipastoru Andreiu br. de Siaguna, in 29 Novembre st. v. a. c., prin concursulu loru au contribuitu la reusirea acelei festivitati si in specialu acelora, cari prin oferte maritimose au sporitu averea societatii, anumitu:

Preas. eppu. J. Metianu 5.—, I. S. J. Belesiu 2.—, J. S. N. Popea 5.—, Gr. Maier 1.—, J. Hania 2.—, J. Babesiu 1.—, N. Simtionu 1.—, R. Balasiu 1.—, E. Brote 2.—, Dr. A. Brote 2.—, N. N. 1.—, O. Russu 1.—, S. Popoviciu 1.—, V. Romanu 3.—, J. Badila 2.—, A. Trombitas 2.—, Al. Lebu 3.—, J. Vasile 1.—, N. Apolzanu 1.—, J. Voicu 1.—, Dr. D. P. Barcianu 2.—, N. Hentiu 1.—, dr. M. Rosca 1.—, dna M. Rosca 1.—, dna E. Horvat 1.—, J. Petchescu 3.—, J. Rebeca 5.—, Dr. I. Puscariu 2.—, Dr. I. Crisianu 2.—, L. Bercianu 2.—, J. Duma 5.—, L. Oprisa 1.—, M. Lazar 2.—, N. Cristea 2.—, Dr. N. Maier 3.—, J. Popa-Necsia 1.—, dna J. Racuciu 1.—, D. Cuntianu 2.—, F. Keil 5.—, J. Garbacea 1.—, dna Petricu 1.—, P. Cosma 2.—, J. Bologna 1.—, Eft. Munteanu 1.—, Z. Boiu 1.—, C. Zidu 1.—, N. N. 1.10, Dr. J. Moga 3.—, A. Trifanu 2.—, N. Fratesiu 3.—, D. Comsia 2.—, Maria Popa —.60, J. Macelariu 5.—, A. Ladai 1.—, P. Simtionu 1.—, Ana Imbarasiu — 50, V. Preda 1.—, J. Stroe 1.—, B. Harsianu 1.—, C. Stezaru 1.—, Gr. Mateiu 5.—, C. Tobiasu 1.—, N. Codru 1.—, Dr. J. Borcia 2.—, V. Bologna inv, 1.—, J. Danciu adm. prot. 1.—, J. Maximilianu 2.—; sum'a totala 124 fl. 20 cr. v. a. Pe langa acestia au daruitu pentru biblioteca dd. J. G. Meitani (Bucuresti) studie asupra constitutiunei Romaniloru fasc. V, VI, VII, S. Popescu: „Исторія в Нисаено-Константинополитану“ si „Desvoltarea primatulu papalu“ in câte 2 esemplare; P. Petroviciu: „Compendiu de pedagogie“ si „Iubirea fácia de copii“ de Dr. Lazar Petroviciu.

Sibiu, in 15/27 Decembre 1882.

Comitetulu.

Cărți românesce

care se află în

librăria română a lui W. Krafft în Sibiu.

(Urmare.)

Sucevanu E., Curs sistematic de stenografia română întocmit în 24 lecțiuni. Broșura I.	broș.	1.20
Sylva Carmen (regina României) Povescile Pelesului	„	1.50
Tempea J., Stilistică limbii rom. pentru scólele gimn.	„	—30
— Stilul și poezia limbii române în usul scólei. gimn.	„	—95
Teodorescu G. D., Literatura clasică. Tractat de versificare latină. Part. I. Prosodie 1.50. Part. II. Metrică	„	1.25
Teutschländer W. St., Michael der Tapfere	„	2.20
Tilu Buchog Linda	„	—15
— Tincu-Velea N., Istoria bisericescă politică nat.	„	1.—
Toussaint L., Espunere prescurtată de operațiuni comerciale și de comptabilitate	„	1.50
Trepnetnicul cel mare	„	—05
Tuducescu I., Micul gratulant, cuprinde orațiuni, felicitare la tóte ocaziuni, și felicitările corespondente instructive	„	—30
Ucenescu G., Sonor séu frumos resunătoare	„	—30
— Magazin de cânturi naționale	„	—40
— Versurile nascerii Domnului Isus Christos	„	—25
— Canonul sfântei cuminetări	„	—15
Vasiciu P. Dr., Cunoscințe practice despre grădini	„	—50
— Macroviotica séu maiestria a lungi viața. Tom. I. și II.	„	1.50
— Catechismul antropologic	„	—25
— Catechismul sântetății (Igiene dietetică)	„	—25
— Difteria și vindecarea ei naturală	„	—06
Velceanu M., Educațiunea în scóla și acasă	„	—36
— Intemplarea curioasă, comedii în 3 acte	„	—30
— Meditațiuni spirituale	„	1.—
— Doctrina fericitii, ilustrată prin sentințe filosofice	„	—60
Ventura G., Curcanii. Dramă nat. în 3 acte	„	—75
Vermont R. V., Blondinul din Namur și Pașa dela Buda	„	—75
— Plutașul. Narațiunea americană după Fr. Gerstăcker	„	—75
— Viața și pildile lui Esop	„	—30
— Vicleniile meșterulu Perdaf, cu 13 ilustrațiuni	„	—50
— Visul pescarulu despre daruri. Povesce de A. Pann	„	—08
Vlassa Georgii, Geometria. Part. I. broș. — 80. Part. II.	„	—70
— Manual de Aritmetica pentru gimn. inf. Partea I.	„	—80
Vorobchievicii J., Colecțiune de cântece cu note	„	—35
— Manual de Armonia musicală cu note	„	1.—
Waldburg, Branda séu nuntă fatală, Nuvelă	„	—25
Wartha H. C., Dialogii germâne-români	„	—85
Wilhelmini H., Constanța mireasa insulei, Nuvelă	„	—25
Xenopol A. D. Dr., Istoria Românilor pentru clas. prim.	„	—30
— Resbèlele dintre Russi și Turci. 2 vol.	„	3.50
— Istoria universală. Part. I. Istoria vechiă	„	1.—
— Studii economice	„	1.25
Xenopol N. D., Brazi și Putregăii. Roman orig.	„	1.—

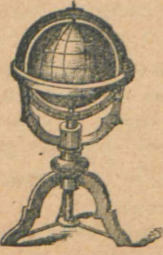
Rechisite de învățământ.

Aparatul metric, 12 obiecte cu esplicarea lor	4.50
Atlas de istoria naturală cu 250 figure colorate	1.75
Caligrafia sistematic arangeat după cele mai bune metode pentru usul scólelor primare	—08
— tot acela dar inmulțit	—20
Charta Europei, Asiei, Africei, Americi, Oceaniei, câte	1.20

Globuri terestre de 21 cm. în diametru:

Nr. I adjustat cu meridian și compas cu pedestal fin de lemn	13.—
„ II adjustat cu jumetate meridian și cu pedestal de metal	10.50
„ III tot acesta fără meridian	8.40
„ IV adjustat cu jumetate meridian și pedestal de lemn	7.40
„ V fără meridian și cu pedestal de lemn	5.60

Globurile Nr. II și III sunt de a se recomanda, aceste pentru greutatea pedestalulu nu se restornă, și sunt frumoșe și tari. Pachetarea se face într'o laditua de lemn, pentru care se socotesce separatu 80 cr. pentru unu globu.

Goarjean A., Caet de desen geografic. Nr. 3 „Romania“, in 8 foi, cuprinde charta României politică și fisică, doué foi mute și 5 numai cu grade	—10
— Desemnul Copiilor. Cuprinde 5 caete de câte 12 foi.	—10
— tot acela, 2 caete, partea I și II, special pentru fete.	—10
➔ In aceste caiete se arată în mod clar și practic, cum are să se propună desemnul în scóla primară. Ele sunt indispensabile pentru fie-care bun învățator.	
Goarjean A., Atlas geografic pentru copii	1.25
Map'a Europei, tradusă de J. M. Moldovanu, 140 cm. lată și 120 cm. înaltă, pe pânză, în mapă	5.50
Map'a Semigloburilor séu cart'a globulu pamântesc, 131 cm. lată și 110 cm. înaltă, pe pânză, în mapă	4.50
Map'a tierilor tienetorie de coróna Ungariei pentru scólele populare de Eugenie Bordeaux, 158 cm. lată 111 cm. înaltă, pe pânză în mapă, necolorată 5.—, colorată	6.—
Mașină de comput cu globulețe albe si negre pe drot	3.20
Micul Artist, 48 modele de desemn	—75

Caiete de scris

pentru începători cu linii largi, 8 foi, cu inveliș alb	100 esempl. fl. 1.05 cr.
➔ scrisóre română, germană ori dictando, 6 foi, cu inveliș roș	—90
➔ tot acela, 8 foi, cu inveliș venet	1.26
➔ tot acela cu vigneta și o foia sugătoare	1.56
➔ Caligrafie cu linii simple, 8 foi, cu inveliș venet	1.26
➔ tot acela cu vigneta și o foia sugătoare	1.56
➔ Dictando cu margo, 12 foi, cu inveliș venet	1.86
➔ tot acela cu vigneta și o foia sugătoare	2.16
➔ comput ++ 8 foi, cu inveliș venet	1.35
➔ Tóte caietele de scris sunt făcute din hârtia fină sătinată și bine cleite.	

Nr. 925/1882.

(136) 1—2

Concursu.

Pentru ocuparea urmatorilor posturi invetiatoresci, si adeca:

1. Invetiatorésa la scóla de fete in Vaidarece cu salariu anuale de 240 fl. v. a. din fondulu scolastecu apoi cartieru si lemne de focu.

2. Invetiariu de clasea I-a la scóla din Voil'a cu salariu anuale de 180 fl. v. a. apoi cartieru si lemne de focu dela comunitate.

Competentii se'si substérna petitiunile proveđiute cu diplome de cualificatiune si alte documente necesarie pâna la **24 Ianuariu 1883**, la „Comitetulu administrativu alu fondulu scolastecu alu fostiloru granitieri din regimentulu I romanu la Sibiu.“

ad. Nr. 450 1882.

(135) 1—3

Concursu.

De óre-ce la concursulu scrisu din siedintia dela 14 Septembrie a. c. nu s'a prezentatu nici o cerere, se escrie, in conformitate cu conclusulu comitetulu din siedintia sa de adi, de nou concursu pentru 2 stipendii á 80 fl. pe anu, menite pentru tineri romani ce aru urma cursulu regulatu la institutulu agronomicu reg.-ung. din Kolos-Monostor

Persónele ce dorescu a folosi vre-unulu din aceste stipendii, se substérna cererile loru de a dreptulu la subscrisulu comitetu alu asociatiunei in Sibiu, celu multu pâna la **31 Ianuariu st. n. 1883**.

Cereru intrate mai tardiu nu se voru luá in considerare. Ele au se fia insocite de urmatoarele documente:

1. Carte de botezu, in originalu, sau in copie vidimata.

2. Atestatu scolasticu, care se dovedesca cualificatiunea receruta, pentru a poté fi primitu in amintitulu institutu atestatu de frecuentare de pe anulu curentu, dela directiunea institutulu acestuia, eventualu si atestatu de pe semestrulu ultimu alu anulu precedentu. Pentru dovedirea celoru de sub p. 2 al. I va fi consultu a se acude la replica unu programu alu institutulu sau adevieria directorulu despre cualificatiunea ce se cere pentru primire.

3. Atestatu de saracia. sau la intemplare, de stare orfana, datu dela primari'a comunei, subscrisu de parochulu loculu si vidimatu de oficiulu politicu (pretura.)

4. Declariatiunea hotarita, cá nu are altu stipendiu. Din siedintia comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, tinuta la Sibiu in 11 Novembre st. n. 1882.

Jacobu Bologna,
v.-pres.Dr. D. P. Barcianu,
secret. II-lea.

Ingrijitu si tristu

privescu multi bolnavi in viitoriu, din cauza cá ei pâna acum tóte le-au intrebuintiatu fara succesu.

La toti, éra mai virtosu la cei ce suferé asia, li se recómanda cu totu adinsulu citirea carticelei „Der Krankenfreund“, cà-ci in aceea voru gasi dovedi de ajunsu, cá si cei greu bolnavi an aflatu vindecare, daca au intrebuintiatu mijloce nimerite, sau celu pușinu alinare mare in acele. Tramitarea lui „Krankenfreund“ se efectuédia prin K. Gorischek's Universitäts-Buchhandlung Wien I Stephangasse 6 asia, cá comandatorulu n'are alta cheltuála decâtu 2 eri pentru o carta postale. (133) 1—14

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Krafft.